

В. П. Кодацький,
кандидат економічних наук,
м. Харків

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ КРАЇН АФРИКИ І ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Доходи державного і місцевих бюджетів, цільових фондів, соціально-економічний розвиток України, національне багатство, рівень життя населення нашої країни багато в чому залежить від функціонування грошово-кредитної системи.

Одним з напрямів вдосконалення функціонування грошово-кредитної системи України є використання позитивного закордонного досвіду в цій галузі, а зокрема досвіду країн Африки та Південної Америки.

Тому в сучасних умовах господарювання першорядне значення і особливу актуальність має узагальнення закордонного досвіду функціонування грошово-кредитної системи, а зокрема досвіду країн Африки (Південно-Африканської Республіки, Тунісу) і Південної Америки (Уругваю, Екватору), можливості використання його на Україні.

Вивчення літературних джерел показує, що питання побудови грошово-кредитних систем країн Африки і Південної Америки розглядалися в наукових працях В. І. Відсоти, Ю. Б. Горшкова, В. О. Данилова, А. М. Звонової, Є. Ф. Жукова, О. І. Лаврушина, І. П. Мерзлякова, Л. В. Панової, В. І. Сидоренка, Є. П. Сичова і інших видатних учених-економістів. Але окремі питання побудови грошово-кредитних систем країн Африки і Південної Америки досліджені мало. Названі проблеми потребують подальших досліджень і розробок, причому суттєвих.

У зв'язку з цим, завданням цієї статті є вивчення досвіду функціонування грошово-кредитних систем країн Африки і Південної Америки, а також можливості його використання на Україні з метою суттєвого прискорення соціально-економічного розвитку держави, значного підвищення рівня життя українського народу.

Грошово-кредитна система держав Африки і Південної Америки — це форма організації грошового обігу і кредитування, яка історично й законодавчо утворилася в цих країнах.

Важливими атрибутами грошово-кредитних систем країн Африки і Південної Америки є:

1. Найменування грошової одиниці.
2. Масштаб цін.
3. Форми грошей, що встановлені законодавчо і знаходяться в обігу.
4. Організація безготівкових розрахунків і порядок здійснення готівкового грошового обороту.
5. Державні структури, що регулюють грошовий обіг.
6. Комерційні банки.

7. Фінансово-кредитні установи.

Південно-Африканська Республіка (ПАР) — держава на Півдні Африки. Територія — 1,221 млн. км². Населення — 45 млн. осіб (2005 р.) [3, с. 370].

ПАР є найбільш високорозвиненою африканською країною. Важливий фактор розвитку економіки — експлуатація унікальних природних ресурсів, а зокрема золотих і алмазних родовищ. Грошова одиниця ПАР — ранд = 100 центам.

В ПАР створена розгалужена мережа кредитно-фінансових інститутів, особливу роль серед яких виконують державні, насамперед Південно-Африканський резервний банк (центральный банк), Національна фінансова корпорація, Земельний і сільськогосподарський банк.

Південно-Африканський резервний банк володіє монополією правом емісії грошових знаків і контролює грошовий обіг і кредит. Адміністративна рада банку включає 12 директорів, 6 з яких, включаючи голову і його заступників, призначаються урядом.

Основний вид пасивних операцій Південно-Африканського резервного банку — банківна емісія, яка складає 50% його пасивів. Усі активні операції розділяються на три основні групи — операції з золотовалютними резервами, кредитування держави, кредитування банків і інших кредитно-фінансових інститутів.

Національна фінансова корпорація створена з метою розвитку офіційного фінансового ринку. Приймає вклади і здійснює випуск цінних паперів.

Земельний і сільськогосподарський банк надає короткострокові і довгострокові кредити фермерам і кооперативам. Інші державні кредитно-фінансові установи (Поштово-ощадний банк, Пенсійний фонд) відіграють допоміжну роль в економіці держави.

Пануючі позиції в сфері приватного кредиту займають чотири комерційні банки: «Барклейз нешнл бенк», «Стендарт бенк оф Саут Африка», «Фолкскас бенк» і «Недерланд бенк оф саут Африка».

За характером діяльності до комерційних банків приєднуються торгові банки, але вони значно поступаються першим за розмірами активів. Існує велика кількість банків, які займаються наданням споживчих кредитів, і приватних ощадних банків. А в сфері довгострокового кредиту діють також облікові і акцептні будинки.

Значний канал мобілізації фінансових ресурсів — система страхування. По мірі зміцнення позицій північно-африканського капіталу в ній виникли місцеві компанії, які здійснюють страхування життя.

Туніс — держава на Північній Африці. Територія

— 163,6 тис. км². Населення — 9,2 млн. осіб (2005 р.) [3, с. 358]. Основа економіки — сільське господарство і гірничо-видобувна промисловість. Грошова одиниця — туніський долар = 100 мілліамам.

У Тунісі функціонує центральний банк, комерційні банки, спеціалізовані кредитні інститути, банки «оф-шор», представництва іноземних банків.

Центральний банк Тунісу — державний емісійний інститут; він здійснює всі функції, притаманні центральному банку.

Великий змішаний державно-приватний комерційний банк — Туніське товариство банків. Крім здійснення звичних для комерційних банків функцій, він бере участь в капіталі значної кількості підприємств різних галузей економіки. Інші великі комерційні банки — Національний банк Тунісу, Земельний і торговий кредит Тунісу, Банк Півдня, Міжнародна банківська спілка.

Серед спеціальних кредитних інститутів важливу роль відіграє Банк економічного розвитку Тунісу, який здійснює кредитування будівництва і обладнання промислових підприємств і туристичних організацій шляхом надання довгострокових кредитів і участі в капіталі. Для мобілізації ресурсів банк має право випускати позики з розміщенням їх як всередині країни, так і за кордоном. Національний банк сільськогосподарського розвитку бере участь в реалізації великих сільськогосподарських проектів.

У Тунісі існують банки «оф-шор». Згідно із законодавством, ці банки звільнені від сплати різних податків і мають право здійснювати операції з нерезидентами (в тому числі з іноземними компаніями). Діяльність цих банків контролюється Центральним банком Тунісу.

На території Тунісу функціонують банки за участю іноземного капіталу. Дрібні заощадження акумулюють ощадні каси. Також в Тунісі діють страхові компанії, більшість з яких належить іноземному капіталу.

Уругвай — держава в південно-східній частині Південної Америки. Територія — 176,2 тис. км². Населення — 3,8 млн. осіб (2005 р.) [3, с. 469]. Аграрна країна, яка спеціалізується на виробництві продукції тваринництва на експорт. Грошова одиниця — нове уругвайське песо = 100 сентесімо.

У грошово-кредитну систему Уругваю входять центральний банк, комерційні банки, спеціалізовані кредитні інститути.

Центральний банк Уругваю (створений в 1967 р.) здійснює грошову емісію, контролює діяльність комерційних банків, визначає кредитну політику країни, проводить переоблік векселів.

Державний комерційний банк — Банк Східної Республіки Уругваю до утворення центрального банку виконував функції емісійного центру. У сучасних умовах, крім звичайних функцій комерційного банку, здійснює валютні операції і виконання державного бюджету.

Серед комерційних банків за розмірам капіталу й обсягу залучених коштів виділяються Комерційний

банк, Кредитний банк, Банк де Монтевідео. В Уругваї також діють відділення банків Великобританії, Канади, США, Німеччини, Бразилії, Аргентини.

До державних спеціальних кредитних інститутів Уругваю належать: Іпотечний банк Уругваю, Національна поштово-ощадна каса, Банк державного страхування (в ньому практично зосереджено всі страхові операції). Також в Уругваї функціонують багато дрібних банків, клірингова каса і фондова біржа.

Еквадор — держава на північному заході Південної Америки. Територія — 283,6 тис. км². Населення — 10,2 млн. осіб (2005 р.) [3, с. 476]. Аграрно-індуст-ріальна країна з розвинутою нафтодобувною і нафтопереробною промисловістю. Еквадор входить в Латиноамериканську асоціацію інтеграції (ЛАІ), Андську групу і Організацію країн — експортерів нафти (ОПЕК).

Грошова одиниця Еквадору — сукре = 100 сентаво. Банківська система Еквадору включає:

1. Центральний банк, комерційні банки,
2. Державні спеціалізовані банки.
3. Комерційні банки.
4. Іноземні банки.

В Еквадорі функціонують великі фінансові корпорації, страхові компанії, а в Кіто — фондова біржа.

Із вищевикладеного можна зробити такі висновки:

1. Грошово-кредитна система держав Африки і Південної Америки — це форма організації грошового обігу і кредитування, яка історично і законодавчо утворилася в цих країнах.

2. На Україні доцільно використовувати:

а) південноафриканський досвід функціонування Національної фінансової корпорації, Земельного і сільськогосподарського банку;

б) досвід діяльності спеціальних кредитних інститутів Тунісу (Банк економічного розвитку Тунісу) і Уругваю (Банк державного страхування);

в) еквадорський досвід організації валютних розрахунків.

Подальші дослідження й розробки в галузі вивчення закордонного досвіду функціонування грошово-кредитної системи, а зокрема досвіду ПАР, Тунісу, Уругваю, Еквадору мають першорядне значення для збільшення доходів цільових фондів, державного і місцевих бюджетів, зростання національного багатства, прискорення соціально-економічного розвитку України, підвищення рівня життя нашого народу.

Література

1. Данилов В. О. Грошово-кредитні системи світу / В. О. Данилов // Гроші. — 2006. — №11. — С. 52—54.
2. Економічний словник. — М.: Вік, 2004. — С. 174—179.
3. Країни світу. — М.: Політвидав, 2006. — С. 358; 370; 469; 476.
4. Фінансово-кредитний словник. — М.: Фінанси і статистика, 1988. — С. 457—462.